

TÍRVIA

immediata abadia de Sant Julià, «santificaren» aquest nom silvestre identifiquen-hi el nom del sant màrtir, i prenent-lo com advocat conjunt amb St. Julià.

3) A la vall de Barravés: Roca de *sentís*, damunt Viuet (a considerable altura per damunt de Vilaller i agre. de Llesp), i tot al voltant és la pda. «*Los Sentissos*» (xix, 159.15). No cal dir que en aquells deserts rocaters no hi ha cap sant, però sí molta bardissa.

4) Nota un poc confusa, a l'enq. de Pinell de Solsonès, d'una pda. rústica dita *sentís* o *Sant Tirs* (xLvi, 117.15). Ara bé a Castellnou de Bassella (que és uns 10 k. dret a l'O. de Pinell, termes limítrofs) m'anomenaren *Sant Sentís* com una pda. rural del te. de Pinell (xvii, 46): evidentment la mateixa. I podríem dir que aquí atrapem in fraganti l'etim. pop. (alhora etim. curialesca) que fica el sant en el cos del SENTICEUM 'bardissam': i fins dues vegades!, donant-nos la sospita de la intervenció d'algun «savi» devot que corregí el pagès «no, home, no és *sentís* és un *sant!*». —Bé, doncs, *sant Sentís* concedí el pagès, i no ens vingueu amb ciris ni captes...

N'hi ha per sospitar que fins en el nom (1) el sant màrtir hi vagi entrar de contraban, en lloc d'algun bardissar? Aquí deixem-ho enlaire; o en mans dels erudits amb corona, sotana etc. ¿No seria un SENTICEUM aquell indret dels afores del poble, on bastiren una creu, la que consta en el citat document de 1585?, indret el nom del qual s'aplicaria com determinatiu a la població, bo i santificat amb el nom del màrtir. No podem deixar de reconèixer que els elements sinodals de la diòcesi en anomenar aquesta parròquia el 839 no li donaren altre nom que «el Pla» (*Ipsò Plano*).

En apèndix, un nom diferent però parònim. En el Capbreu de Besora (15 k. a l'E. de Pinell), c. l'a. 1200 figuren el «Mas de *Tirxol*» i el mas de «*Puygtirxol*» (lín. 41 ss.), ms. llegit a l'arx. de Sols. Com a complement de *mas* i de *puig*, deu ser un NP, probablement el mateix TERTIOLUS que va formar *Castellterçol* (cf. més dades en aquest art.); ací un poc alterat potser partint d'una forma mig-sàvia *tersiol* (amb evolució fonètica), potser ajudada per influència del nom del sant *Tirs*.

1 Recordem *Thyrsis* el pastor de les èglogues (ja en Teòcrit), i, llatinitzat *Turs-*, hi formà família: *Tursius*, *Tursilius* etc.; no sense perpetuació toponímica (*Tursac* etc.). Skok, 313. Però aviat reaccionà la llengua culta restablint-hi la *y* (d'on el nom dels màrtirs). — 2 Situat, doncs, dins *Bellera* (Sarrocà és 7 k. aigües avall de *Sentís*) i junt amb el *Sas*, *Rivert* i *Censui*, totes poblacions de la rodalia, ben conegudes. — 3 També *Vilacarle*, *L'Esplugu* i *St. Aventí* són llocs coneguts d'aquesta comarca, baldament es trobin una vintena de k. més al Sud.

Tirvi, V. *Tírvia*

TÍRVIA

Poble del Pallars Sobirà, enlairat a l'esq., poc més avall de la confluència de la Vall Ferrera amb la de Cardós, allà on se'ls ajunta també la gran Coma de Farrera; al NE. de Llavorsí (veg. el meu treball de BDC xxiii, 261; i cf. *EntreDL*, p. 53).

PRON.: *tirbja*, oït allí mateix per Casac. 1920; id. o *tirbia* a Tor, Àreu, Farrera, Aravell etc. (1930-1933). Gentilici: *tirbiàns*, anotat a *Tírvia* i a Farrera (1936); *tirvió* potser també s'usà amb aquest valor, en el nom d'uns homes que figuren com habitants de Llavorsí en *Spill* de Castellbò de 1518: Ant. M. *Tiruio* i Pere de *Tiruio*, fº 127r, i Pere *Teruio* més avall, al mateix foli.

MENCIONS ANT. 824: «*vallem Terbiensem*» citada junt amb la de Cardós (Villan., *Vi. Li.* x, 53); 839, Acta C. SdUrg.: «*--- Tirviensis*», anàlogament (ed. PPujol, n.º 258 i 264); 835: *Terbiensis*, *Tirbiensis pagus* (*Cat. Car.* II, 279.24, 288.6); *parrochia* (ib., 279.16, 285.4, 281.6, 282.7, 286.6). *Fi S. X.*: *Tirbia* (Abadal, *P. i R.*, n.º 320); 1154-9: «*Cerdaniensem pagum, Libiensem --- Anabiensem --- Tyrbiensem*» (Kehr, *Papsturk.*, p. 370); 1180-90: *Tituia* junt amb *Bellera* (MiretS., *TemplH.*, p. 839); 1225: *Tervia* (un cop) --- *Tiruia* (6 cops) (BABL VII, 174; Font Rius, § 247); datat de 1240 en BABL (xiii, 174); 1393: «*hominis vassallos --- de Burch, Ferrarie et Manyolis, cumbe Tirbia*» (Baraut, *Docs. de Castellbò*, 9.4), potser ve de la mateixa font un doc. indatat de lletra fi S. xiv o princ. del xv que copio a Casa de la Vila de Rialb, 1963, on se citen *Tirvia* i *comba de Tirvia*.

ETIM. ja indicada en aquelles notes: ll. TRIVIA, pl. de TRIVIVM 'cruïlla de tres camins': és a dir els que remunten la Vall Ferrera, la Coma de Farrera i la vall de Cardós.

Adoptat el mot pel basc quan encara es parlava un dialecte bascònic en aquestes valls, li canviaren TRI en TIR cedint a l'estructura sil·làbica admesa pel basc i l'ibèric; així, p. ex. en el basc del Roncal, el nostre mot *trena* s'havia canviat en *terna* (Azkue, Rohlfs, *Bb. Z. RPh.* LXXX, § 297): és un hàbit que s'havia encomanat també al celtibèric, on hi ha alternança, constant entre *Tirt-* i *Trit-* i anàlegs (Tovar, *Prim. L. Hisp.*, p. 139 i n.; Lejeune, *Celtiberica*, p. 50).

En el sil·labari ibèric no s'ha pogut destriar la grafia *tre* de *ter*: p. ex. el cèltic (celtibèric) *Contrebia* sembla llegir-s'hi més aviat *Conterbia* (Gz. Moreno, *BRFH* 1943, 264); en un altre es vacilla entre això i *Contebabagen*; en un altre, *Conbeuter* sembla estar per *Complutum* (però aquest *-er* és una lletra única); *Aregoras* = *Arguedas*, *Coluniren* = *Clunia*, *Segobiri(e)cas* per *Segobriga* etc. (ibid., p. 27). Altrament també es produí una oscil·lació comparable en parlars itàlics de l'Antiguitat. *Tervium* (bis) en lloc de *trivium* en una inscripció de Saepinum (CIL IX, 2456), a la mateixa regió on es troba *Trivento*, que en aquells temps era *TERVENTUM* (ALLG VI, 8).

PARÒNIMS catalans. En primer lloc *Terveu*, al peu de *Tírvia*, veïnat a la dr. del riu poc més avall